

**Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії

Університету «Україна»



П.М. Таланчук

«16» листопада 2016 р.

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

з дисципліни «Географія»

для конкурсного відбору вступників

для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»

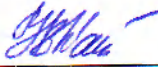
на основі базової загальної середньої освіти

Розробник: кандидат географічних наук Белоусова Н.В.

Розглянуто та затверджено на засіданні методичної ради коледжу «Освіта»
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»


Протокол № 9 від 15.12 2016 р.

Голова предметної
атестаційної комісії:


(підпис)

Белоусова Н.В.
(прізвище, ініціали)

Члени предметної
комісії:


(підпис)

Танська Л.В.
(прізвище, ініціали)

ВСТУП

Навчальна програма з географії розроблена на основі положень Державного стандарту базової і повної середньої освіти, згідно з яким географічна освіта є складовою освітньої галузі "Природознавство". Загальноосвітня цінність географії полягає у формуванні світоглядного розуміння природи Землі, її географічної оболонки як природного та природно-техногенного середовища, в якому протікає життя людини. Географія спрямована на формування в абітурієнтів просторового уявлення про земну поверхню та розвиток умінь усвідомлено орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних і геоecологічних подіях у державі і світі. Географія є не тільки джерелом нових відомостей про Землю, а й основою для формування гуманістичного світогляду, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття умінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

Загальною метою географічної освіти є формування в абітурієнтів географічної картини світу. Мета реалізується через розв'язання наступних головних завдань:

- формування в учнів цілісного географічного образу Землі через розкриття регіональних та планетарних закономірностей і процесів;
- розкриття ролі географії у вирішенні економічних, екологічних і соціальних проблем суспільства;
- розвиток геопросторового мислення та вміння логічно викладати свої думки, що співвідносяться з реально пізнаваними географічними об'єктами;
- обґрунтування доцільності наукового підходу до природокористування, єдності навколишнього середовища, людини та її діяльності в територіальному аспекті;
- формування картографічної грамотності й культури;
- виховання національно свідомого громадянина, патріота, дбайливого господаря, грамотної, освіченої людини, гуманіста і природолюбця;
- вироблення в абітурієнта умінь практично застосовувати здобуті географічні знання, користуватися джерелами географічної інформації, самостійно шукати, аналізувати і передавати її;
- розвиток здатності до співробітництва при виконанні практичних робіт та екскурсій;
- заохочення до самореалізації своїх здібностей, інтересів та життєвих планів засобами географії.

Структура і зміст програми з географії базуються на принципах неперервності й наступності географічної освіти, її інтеграції на основі внутрішньо предметних зв'язків, гуманізації, гуманітаризації, диференціації навчального матеріалу в залежності від вікових можливостей абітурієнтів, практичної спрямованості.

Вивчення географії України спрямоване на формування цілісної науково-географічної картини держави. Курс «Фізична географія України» розкриває особливості природи. Його доцільно розглядати як умови життя та господарської діяльності людини. Пропонується ознайомлення з

адміністративно-територіальним поділом України, тому що при вивченні майже всіх фізико- та економіко-географічних об'єктів доводиться постійно звертатися до адміністративних одиниць, знаходячи ці об'єкти на карті.

Курс «Економічна і соціальна географія України» розкриває питання населення і трудових ресурсів держави, розвитку і розміщення господарства. Розглядається питання про історико-географічне формування території. Значна увага приділяється вивченню проблем розміщення населення, його природного і механічного руху, національного складу. Детально аналізується географія галузей господарства країни, зовнішньоекономічних зв'язків та економічних районів України. Розглядаються проблеми сталого розвитку та їх прояв на території України, показано місце України у світі. Цей курс є початковим етапом економічної освіти, сприяє адаптації до життя в умовах ринкової економіки.

Оцінювання навчальних досягнень абітурієнтів з географії здійснюється з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і передбачає диференційований підхід щодо його організації. Критерієм оцінки роботи абітурієнтів є не стільки обсяг навчального матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, використовувати в життєвих ситуаціях, вміння самостійно здобувати знання.

Оцінюючи навчальні досягнення абітурієнтів з географії, необхідно враховувати:

- правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття понять і закономірностей, точність вживання географічної та картографічної термінології;
- ступінь самостійності відповіді;
- логічність, доказовість у викладенні матеріалу;
- ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з картографічними, статистичними та іншими додатковими матеріалами).

Початковий рівень навчальних досягнень характеризується фрагментарним володінням абітурієнтом навчальним матеріалом. Абітурієнт може розпізнавати окремі географічні об'єкти намагається давати їм визначення, за допомогою викладача знаходить їх на карті.

Середній рівень навчальних досягнень передбачає, що абітурієнт може відтворити (повторити) інформацію, тобто володіє знаннями – копіями. Він розуміє основний матеріал, за допомогою викладача визначає поняття і закономірності, частково пояснює взаємозв'язки у природі та суспільстві, використовує картографічний матеріал. Спостерігаючи за природними та суспільними явищами, виділяє лише окремі їх особливості.

Достатній рівень навчальних досягнень передбачає, що абітурієнт достатньо володіє програмовим навчальним матеріалом, самостійно виправляє допущені помилки, підтверджує свої знання відповідними аргументами, здатен застосовувати здобуті знання на практиці. Правильно відбирає джерела необхідних знань для розв'язання проблем у типових ситуаціях. Здатний вести спостереження за природними та суспільними явищами.

Високий рівень навчальних досягнень передбачає вичерпну, правильну відповідь, повне розкриття змісту понять, закономірностей і географічних взаємозв'язків, підтверджує їх прикладами. Абітурієнт грамотно і творчо

використовує картографічні матеріали та інші джерела знань, вміє робити висновки та узагальнення на основі практичної діяльності; правильно проводить спостереження, оформлює та аналізує їх результати.

Оцінюючи навчальні досягнення абітурієнтів з географії, необхідно враховувати:

- правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття понять і закономірностей, точність вживання географічної та картографічної термінології;
- ступінь самостійності відповіді;
- логічність, доказовість у викладенні матеріалу;
- ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з картографічними, статистичними та іншими додатковими матеріалами).

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ	
<p>ВСТУП. Фізична географія України, предмет і методи досліджень. Формування території України. Сучасний адміністративно-територіальний устрій.</p>	<p><i>характеризує:</i> зміст курсу; методи географічних досліджень; <i>наводить приклади:</i> формування території України; <i>показує:</i> на карті одиниці адміністративно-територіального устрою.</p>
УКРАЇНА ТА ЇЇ ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
<p>Тема 1. Фізико-географічне положення України. Крайні точки і розміри території. Географічне положення, кордони. Географічний центр України. Розташування території України стосовно годинних поясів.</p>	<p><i>називає:</i> крайні точки і розміри території України, суміжні з нею держави; <i>характеризує:</i> кордони та особливості географічного положення України стосовно годинних поясів; <i>визначає:</i> координати крайніх точок України; поясний і місцевий час; <i>робить висновки:</i> про особливості географічного положення України.</p>
<p>Тема 2. Джерела географічної інформації. Експедиційні та стаціонарні дослідження природних умов і природних ресурсів. Туристичні подорожі, екскурсії, краєзнавчі пошуки. Музейні експозиції, виставки. Географічні енциклопедії, довідники, словники, календарі. Географічні періодичні видання. Географічні описи в мистецьких творах, засобах масової інформації, в тому числі аудіовізуальних та ін. Карти – джерела географічних знань, їх зміст і призначення. Картографічні</p>	<p><i>називає:</i> джерела географічної інформації; <i>наводить приклади:</i> географічних видань; <i>характеризує:</i> методи і засоби отримання географічної інформації; <i>розпізнає:</i> картографічні проекції; види карт, їх зміст і призначення; <i>добирає:</i> різні джерела географічних знань; <i>визначає:</i> види спотворень на картах; <i>користується:</i> топографічними картами, атласами, географічними енциклопедіями, словниками, довідниками.</p>

<p>проекції, спотворення площ, форм, кутів, відстаней. Способи зображення географічних об'єктів та явищ на картах. Види карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення за картами напрямків, відстаней та висот на місцевості. Географічні атласи. Електронні карти і атласи.</p>	
<p>Тема 3. Географічні дослідження на території України. Географічні відомості про територію України у античних географів, "Повісті временних літ", літописах. Перші карти України. Дослідження природних умов і природних ресурсів України у XVIII – XIX ст. Географічні дослідження України в XX ст. Роль у вивченні природи та господарства України В. Вернадського, П. Тутковського, С. Рудницького, Г. Висоцького, П. Погребняка, Б. Срезневського, В. Бондарчука, В. Кубійовича та ін. Сучасні географічні дослідження. Українське географічне товариство.</p>	<p><i>називає:</i> географічні відомості про територію України різних часів; видатних учених – дослідників природних умов і природних ресурсів України; <i>характеризує:</i> періоди географічного вивчення території України; внесок відомих вчених у дослідження природних умов і природних ресурсів України; <i>аналізує:</i> історію географічного вивчення території України; <i>користується :</i> географічною енциклопедією України, творами відомих географів.</p>
<p>ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ УМОВ І ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ</p>	
<p>Тема 1.Тектонічні структури. Тектонічна карта України. Характеристика основних тектонічних структур. Взаємозв'язок основних форм рельєфу з тектонічними структурами.</p>	<p><i>визначає :</i> поняття "платформа", "щит", "область складчастості"; <i>називає і показує на карті:</i> тектонічні структури в межах України.</p>
<p>Тема 2. Геологічна будова. Геологічна карта України. Вік і поширення гірських порід. Геохронологічна таблиця. Зміна природних умов території України в архейську, протерозойську, палеозойську, мезозойську, кайнозойську ери.</p>	<p><i>визначає:</i> вік гірських порід за геологічною картою; <i>порівнює:</i> особливості природних умов території в різні ери; <i>пояснює:</i> геохронологію розвитку території України; вплив дніпровського зледеніння, лесонакопичення, неотектонічних рухів на формування рельєфу; <i>наводить приклади:</i> поширення гірських порід різного віку.</p>

<p>Тема 3. Рельєф. Геоморфологічна будова. Фізична карта України. Загальний план будови поверхні, простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Закономірності поширення основних форм рельєфу і типів рельєфу.</p>	<p><i>аналізує:</i> взаємозв'язок основних форм рельєфу і тектонічних структур; фізичну, геологічну, тектонічні карти; <i>називає і показує на карті:</i> основні орографічні одиниці України: низовини, височини гірські пасма, головні річкові долини, найвищі точки рівнинної частини Українських Карпат і Кримських гір, перевали; <i>наводить приклади:</i> поширення основних типів і форм рельєфу.</p>
<p>Тема 4. Мінерально-сировинні ресурси. Різноманітність і багатство мінерально-сировинних ресурсів, їх зв'язок із геологічною будовою. Закономірності поширення корисних копалин. Паливні корисні копалини. Перспективні нафтогазоносні райони. Основні родовища нафти і газу. Родовища горючих сланців і торфу. Рудні корисні копалини. Родовища залізної, марганцевої та руд кольорових металів. Золоторудні райони України. Нерудні корисні копалини. Родовища нерудної сировини та дорогоцінного каміння. Мінеральні води і грязі. Господарська оцінка мінерально-сировинних ресурсів, основні шляхи їх раціонального використання та охорони.</p>	<p><i>пояснює:</i> взаємозв'язки між геологічною будовою території та корисними копалинами; класифікацію родовищ корисних копалин України; <i>визначає:</i> господарське значення мінерально-сировинних ресурсів; <i>наводить приклади:</i> поширення родовищ корисних копалин; <i>висловлює судження:</i> про заходи по раціональному використанню та охороні корисних копалин.</p>
<p>Тема 5. Кліматичні умови та ресурси. Загальна характеристика клімату України. Основні кліматичні чинники: сонячна радіація, циркуляція атмосфери; підстильна земна поверхня. Взаємодія чинників кліматоутворення. Кліматичні карти. Основні кліматичні показники. Кліматичні ресурси. Погода і небезпечні погодні явища. Прогноз погоди. Синоптична карта. Метеорологічні станції, бюро погоди, гідрометеорологічна служба України.</p>	<p><i>називає:</i> основні кліматотвірні чинники; основні кліматичні показники; <i>характеризує:</i> розподіл та річний хід кліматичних показників; кліматичні ресурси України; <i>наводить приклади:</i> небезпечних явищ природи; <i>аналізує:</i> дані метеорологічних спостережень; <i>виконує:</i> інструментальні спостереження за погодою; <i>складає:</i> прогноз погоди за синоптичними картами, народними прикметами;</p>

<p>Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини.</p>	<p><i>дає господарську оцінку:</i> кліматичним умовам і ресурсам України; <i>робить висновки:</i> про закономірності розподілу кліматичних показників по території України.</p>
<p>Тема 6. Внутрішні води. Поверхневі води. Основні річкові басейни та їх характеристика. Характер гідрографії й водного режиму річок. Річкові системи Дніпра, Сіверського Дінця, Південного Бугу, Дунаю, Тиси. Канали: Сіверський Донець – Донбас, Дніпро – Кривий Ріг, Дніпро – Донбас, Північно – Кримський. Озера і лимани: їх типи; особливості гідрологічного режиму. Водосховища. Підземні води. Основні артезіанські басейни України. Болота, їх типи і поширення. Причини заболочення. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони.</p>	<p><i>називає:</i> основні річкові басейни України; <i>показує на картах:</i> річки, озера, лимани, водосховища, канали; <i>характеризує:</i> загальні риси гідрологічного режиму та роботи річок, каналів, озер, лиманів, водосховищ України; ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод; <i>пояснює:</i> зв'язок гідрологічного режиму річок і озер із кліматичними умовами, підземними водами; <i>аналізує:</i> природні умови басейнів, річок, озер; показники водних ресурсів і водного балансу України; <i>дає оцінку:</i> водозабезпеченості території України та її окремих регіонів; <i>робить висновки:</i> про закономірності в розподілі річкового стоку, поширенні озер, боліт на території України.</p>
<p>Тема 7. Ґрунти і земельні ресурси. Умови ґрунтоутворення, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Земельні ресурси України. Основні заходи з раціонального використання та охорони земельних ресурсів.</p>	<p><i>називає:</i> основні чинники ґрунтоутворення; <i>наводить приклади:</i> генетичних типів ґрунтів; <i>пояснює:</i> умови ґрунтоутворення, особливості поширення ґрунтів; <i>характеризує:</i> земельні ресурси України; <i>аналізує:</i> карту ґрунтів України; <i>робить висновки про:</i> закономірності поширення ґрунтів на рівнинній частині України і в горах; основні заходи з раціонального використання та охорони земельних ресурсів.</p>
<p>Тема 8. Рослинний покрив. Різноманітність видового складу, закономірності поширення рослинності. Широтна зональність і висотна поясність рослинного покриву. Червона книга України.</p>	<p><i>називає:</i> основні типи рослинного покриву України; <i>характеризує:</i> видовий склад рослинності; стан рослинних ресурсів; <i>розпізнає:</i> рослини, занесені до Червоної книги України; <i>наводить приклади:</i> рослинних</p>

<p>Вплив господарської діяльності на рослинність. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення.</p>	<p>угруповань, занесених до Зеленої книги України; ендемічних і зникаючих видів рослин; <i>аналізує:</i> карту рослинності України; вплив господарської діяльності на рослинний покрив; <i>робить висновки:</i> про закономірності поширення основних типів рослинності в Україні.</p>
<p>Тема 9. Тваринний світ. Різноманітність видового складу тварин. Вплив людини на тваринний світ. Тварини, занесені до Червоної книги України. Тваринні ресурси України, заходи щодо їх відтворення й охорони.</p>	<p><i>називає:</i> фауністичний склад лісів, луків, степів, боліт, водойм; <i>характеризує:</i> видовий склад і поширення тварин; <i>розпізнає:</i> види тварин, занесених до Червоної книги України; <i>наводить приклади:</i> акліматизації та реакліматизації тварин; <i>робить висновки :</i> про закономірності поширення тваринного світу, стан тваринних ресурсів.</p>
<p>ЛАНДШАФТИ І ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ</p>	
<p>Тема 1. Природно-територіальні комплекси. Природно-територіальні комплекси (ПТК), взаємодія факторів і компонентів, що їх формують. Ландшафти та їх класифікація. Вплив господарської діяльності людини на ландшафти.</p>	<p><i>називає:</i> чинники формування природно-територіальних комплексів; <i>характеризує:</i> особливості взаємодії компонентів природи у ПТК.</p>
<p>Тема 2. Фізико-географічне районування. Поняття фізико-географічного районування. Карта фізико-географічного районування України. Наукове і практичне значення природного районування.</p>	<p><i>називає:</i> одиниці фізико-географічного районування; <i>аналізує:</i> карту фізико-географічного районування України; <i>робить висновки про:</i> прояви широтної зональності на території України; необхідність впровадження зональних природоохоронних заходів.</p>
<p>Тема 3. Зона мішаних і широколистяних лісів. Географічне положення, межі й розміри. Характерні риси природних комплексів. Сучасні ландшафти. Природоохоронні території.</p>	<p><i>показує на карті:</i> природні зони рівнинної частини України; <i>характеризує:</i> взаємозв'язки між компонентами природи у природних зонах мішаних і широколистяних лісів; <i>наводить приклади:</i> природоохоронних територій; <i>розпізнає:</i> географічне положення, межі</p>

	зон, підзон.
<p>Тема 4. Зона лісостепу. Географічне положення, межі, розміри. Характерні риси природних комплексів та ресурсів. Несприятливі природні процеси. Поділ на природні країни. Природоохоронні території.</p>	<p><i>порівнює:</i> зональні особливості лісостепу з іншими зонами; <i>характеризує:</i> взаємозв'язки між компонентами природи у зоні лісостепу; <i>наводить приклади:</i> природоохоронних територій; <i>розпізнає:</i> географічне положення, межі зони; <i>оцінює:</i> вплив господарської діяльності людини на природні особливості зони лісостепу.</p>
<p>Тема 5. Зона степу. Географічне положення, межі і розміри. Головні риси природних умов. Поділ на підзони. Несприятливі природні процеси. Природоохоронні території.</p>	<p><i>порівнює:</i> зональні особливості степової зони з іншими природними зонами України; <i>характеризує:</i> взаємозв'язки між компонентами природи у зоні степу; <i>наводить приклади:</i> природоохоронних територій; <i>розпізнає:</i> географічне положення, межі зони та підзон; <i>оцінює:</i> вплив господарської діяльності людини на природні особливості зони степу.</p>
<p>Тема 6. Українські Карпати. Географічне положення, межі і розміри. Загальні риси природних умов. Висотна поясність ландшафтів. Стихійні природні явища і процеси. Поділ на природні області. Природоохоронні території. Основні заходи щодо раціонального використання та охорони природних умов і природних ресурсів.</p>	<p><i>називає:</i> чинники формування висотної ландшафтної поясності Українських Карпат; <i>характеризує:</i> природу Українських Карпат; <i>наводить приклади:</i> проявів висотної поясності; <i>розпізнає:</i> географічне положення та межі природних областей Українських Карпат; <i>пояснює:</i> причини виникнення і прояв стихійних природних явищ і процесів у горах; <i>порівнює:</i> гірські природні області; <i>робить висновки про:</i> закономірності висотної поясності в горах; вплив природних умов на господарювання в Українських Карпатах.</p>
<p>Тема 7. Кримські гори. Географічне положення, межі, розміри. Особливості природних умов і ресурсів. Несприятливі природні</p>	<p><i>називає:</i> чинники формування висотної ландшафтної поясності Кримських гір; <i>характеризує:</i> природу Кримських гір; <i>наводить приклади:</i> проявів висотної</p>

<p>процеси. Поділ на природні області. Природоохоронні території. Основні заходи щодо раціонального використання та охорони природних умов і природних ресурсів.</p>	<p>поясності; <i>розпізнає:</i> географічне положення та межі природних областей і Кримських гір; <i>аналізує:</i> відмінності у природі Українських Карпат та Кримських гір; <i>пояснює:</i> причини виникнення і прояв стихійних природних явищ і процесів у горах; <i>порівнює:</i> гірські природні області; <i>робить висновки про:</i> закономірності висотної поясності в горах; вплив природних умов на господарювання у Кримських горах.</p>
<p>Тема 8. Природні комплекси морів, що омивають Україну. Фізико-географічна характеристика природних комплексів Чорного та Азовського морів. Проблеми використання і охорони їх вод.</p>	<p><i>називає:</i> розміри, глибини, елементи берегової лінії; <i>характеризує:</i> природні умови Чорного і Азовського морів; <i>пояснює:</i> причини наявності сірководню в Чорному морі; <i>показує на карті:</i> найбільші острови, півострови, коси, затоки, протоки і течії; <i>робить висновки:</i> про стан природних ресурсів Чорного і Азовського морів, проблеми їх використання й охорони.</p>
<p>ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ І ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ОХОРОНА</p>	
<p>Тема 1. Геоекологічна ситуація в Україні. Поняття "геоекологічна ситуація". Основні забруднювачі навколишнього середовища. Аварія на Чорнобильській АЕС і стан навколишнього середовища. Вплив геоекологічної ситуації на населення України. Законодавство про екологічну ситуацію в Україні.</p>	<p><i>пояснює:</i> суть поняття «геоекологічна ситуація»; <i>характеризує:</i> сучасну геоекологічну ситуацію в Україні; законодавчі акти про екологічну ситуацію , природно-заповідний фонд України; вплив аварії на Чорнобильський АЕС на стан навколишнього середовища; <i>аналізує:</i> вплив геоекологічної ситуації на здоров'я населення.</p>
<p>Тема 2. Використання і охорона природних умов і природних ресурсів. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд України. Природно-заповідний фонд. Національна екологічна мережа України. Моніторинг навколишнього середовища в Україні. Основні заходи</p>	<p><i>розрізняє:</i> категорії природно-заповідного фонду України; <i>пояснює:</i> зміст і організацію моніторингу навколишнього середовища; <i>робить висновки про:</i> створення національної екологічної мережі ; основні шляхи використання та охорони природних умов і природних ресурсів</p>

щодо раціонального використання та охорони навколишнього середовища в Україні.	України.
УКРАЇНА НА КАРТІ СВІТУ	
<p>Тема 1. Економіко- географічне положення України. Місце України на політичній карті Європи і світу. Економіко-географічне положення України. Значення транзитних перевезень. Геополітичне положення, його позитивні й негативні риси.</p>	<p><i>називає:</i> сусідні держави; розміри країни; <i>показує:</i> на картах Європи та світу державні кордони України; <i>характеризує:</i> економіко- і політико-географічне положення; <i>пояснює:</i> вплив географічного положення України на її місце в Європі та світі.</p>
<p>Тема 2. Адміністративно-територіальний устрій. Українські історичні землі. Історико-географічний огляд адміністративно-територіального поділу України. Сучасний адміністративно-територіальний поділ і його характеристика. Оцінка адміністративно-територіального поділу, сучасні зміни.</p>	<p><i>пояснює:</i> що таке адміністративно-територіальний поділ; <i>називає:</i> етапи формування території України; <i>показує:</i> на карті області України та АР Крим.</p>
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	
<p>Тема 1. Кількість, розміщення і густота населення, його вікова і статева структура. Відомості про кількість населення в давні часи. Кількість і густота населення, її територіальні відмінності. Поняття «природний рух населення». Природний рух населення України. Порівняння показників природного руху населення України і країн Західної Європи. Географія природного руху населення в Україні. Причини погіршення демографічної ситуації. Депопуляція. Механічний рух (міграція) населення. Поняття "еміграція", "імміграція", "міграція", "сальдо ", "міграції»". Внутрішні і зовнішні міграції. Міграційні процеси в Україні, їх інтенсивність і географія.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки понять "природний рух населення", "механічний рух населення", "природний приріст", "депопуляція", "еміграція", "імміграція"; <i>називає:</i> кількість населення в Україні; <i>пояснює:</i> причини нерівномірного розміщення населення; причини депопуляції населення; <i>характеризує:</i> статево-вікову структуру населення, її наслідки; <i>будує та аналізує:</i> графіки зміни кількості населення.</p>

Статеві-віковий склад населення, його наслідки.	
<p>Тема 2. Національний та етнічний склад населення.</p> <p>Історія формування української нації. Національний склад населення України та окремих регіонів. Уявлення про політичну націю, корінні народи і національні меншини. Етнографічні групи українців.</p> <p>Українська діаспора та її географія. Розширення зв'язків із українцями зарубіжжя. Духовна культура українського народу (мова, культура, освіта, обряди і звичаї, релігія)</p>	<p><i>характеризує:</i> особливості національного складу населення;</p> <p><i>називає:</i> етнографічні групи українців та національні меншини;</p> <p><i>пояснює:</i> причини строкатого національного складу населення України; причини виникнення діаспор;</p> <p><i>показує:</i> країни з найбільшими за чисельністю українськими діаспорами;</p> <p><i>наводить приклади:</i> зв'язків із українцями зарубіжжя;</p> <p><i>будує та аналізує:</i> секторні та стовпчикові діаграми.</p>
<p>Тема 3. Системи розселення і розвиток поселень.</p> <p>Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Територіальні відмінності у рівнях урбанізації у різних регіонах України. Субурбанізація. Система міського розселення України. Міські агломерації. Столиця держави та її значення. Типи міст за розмірами та за функціями. Сільське розселення і його географія. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення. Соціальні проблеми сільського населення, шляхи їх розв'язання.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки понять : "місто", "село", "урбанізація", "агломерація", "система розселення";</p> <p><i>називає та показує на карті:</i> міста-мільйонери та інші найбільші міста;</p> <p><i>визначає:</i> функції міст;</p> <p><i>пояснює:</i> причини змін у системі розселення; наводить приклади областей України з різним рівнем урбанізації;</p> <p><i>оцінює:</i> соціальні проблеми в сільській місцевості.</p>
<p>Тема 4. Трудові ресурси і зайнятість населення.</p> <p>Поняття "трудові ресурси", "економічно активне населення", "зайнятість населення". Трудові ресурси України та їх географія, порівняння з іншими країнами. Проблеми зайнятості населення.</p>	<p><i>розрізняє:</i> поняття "трудові ресурси", "економічно активне населення";</p> <p><i>характеризує:</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних областей України, їхній якісний склад;</p> <p><i>пояснює:</i> причини неповної зайнятості трудових ресурсів, зміни у структурі зайнятості;</p> <p><i>оцінює:</i> значення високого рівня професійної компетентності трудових ресурсів для подальшого господарського розвитку держави.</p>
ГОСПОДАРСТВО	
Тема 1. Загальна характеристика	<i>визначає:</i> суттєві ознаки понять

<p>господарства України. Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Сучасні зміни в господарському комплексі країни. Галузева структура господарства. Поняття "галузь" і "міжгалузевий комплекс". Інфраструктура, її види. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні. Сучасна організація виробництва і типи підприємств за формами власності в Україні. Поняття про територіальну структуру господарства.</p>	<p>"господарство", "галузь", "інфраструктура"; <i>називас:</i> галузі виробничої і невиробничої сфери; риси ринкової системи господарювання; типи підприємств за формами власності, що формуються в Україні; <i>характеризус:</i> особливості територіальної структури господарства; <i>пояснює:</i> зміни в господарському комплексі України за роки незалежності.</p>
<p>Тема 2. Економічний потенціал України. Складові економічного потенціалу країни. Показники соціально-економічного розвитку. Валовий національний продукт, національний продукт, національний дохід. Показники якості життя. Проблеми сталого розвитку України.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки понять "внутрішній національний продукт", "національний дохід"; <i>називас:</i> цілі й завдання сталого розвитку; основні показники соціально-економічного розвитку країни; <i>порівнює:</i> рівень соціально-економічного розвитку України з іншими країнами; <i>аналізує:</i> статистичні дані.</p>
<p>Тема 3. Промисловість: загальна характеристика. Промисловість як сфера матеріального виробництва. Місце і роль у господарстві України. Загальні показники розвитку промисловості на сучасному етапі. Структурно-виробничі особливості розміщення промисловості України. Реструктуризація промисловості, шляхи підвищення економічної ефективності національної промисловості, конкурентоспроможність її продукції.</p>	<p><i>визначає:</i> поняття "промисловість"; <i>характеризує:</i> зміни в галузевій структурі промисловості на сучасному етапі та особливості її розміщення; <i>оцінює:</i> значення промисловості в господарстві України на конкретних прикладах; <i>складає та аналізує:</i> схему галузевої структури промисловості.</p>
<p>Тема 4. Паливна промисловість. Галузева структура паливної промисловості. Сировинна база. Вугільна промисловість. Нафтова промисловість. Нафтопереробна промисловість. Газова промисловість. Торф'яна, горючесланцева промисловість.</p>	<p><i>визначає:</i> склад ПЕК; <i>характеризує:</i> особливості розвитку і розміщення паливної промисловості; <i>оцінює:</i> значення галузі в господарстві України; <i>аналізує:</i> статистичні дані розвитку паливної промисловості.</p>

<p>Тема 5. Електроенергетика. Електроенергетика як складова ПЕК України, її значення. Основні типи електростанцій та найважливіші ЛЕП. Використання традиційних і нових способів одержання енергії. Екологічні проблеми електроенергетики. Енергосистема. Споживання енергії. Енергозбереження.</p>	<p><i>визначає:</i> особливості сучасної електроенергетики України; <i>порівнює:</i> особливості виробництва електроенергії на ТЕС, ГЕС, АЕС. <i>називає:</i> структурні, технічні, економічні проблеми функціонування енергетичної галузі; <i>складає:</i> схему зв'язків електроенергетики з іншими галузями; <i>будує:</i> секторну діаграму; <i>аналізує:</i> статистичні дані щодо вироблення електроенергії.</p>
<p>Тема 6.Металургійна промисловість. Чорна металургія. Сировинна база. Географія видобутку залізної і марганцевої руд, вогнетривких глин, флюсових вапняків. Фактори розміщення. Основні райони галузі та найбільші підприємства. Обсяг виробництва продукції чорної металургії. Роль чорної металургії у формування експорту країни. Проблеми і перспективи розвитку чорної металургії. Кольорова металургія. Склад і сировинна база. Фактори і райони розміщення підприємств галузі. Проблеми і перспективи розвитку галузі.</p>	<p><i>називає:</i> галузі, що входять до металургійної промисловості, найбільші підприємства та їх типи, проблеми і перспективи розвитку; <i>пояснює:</i> фактори розміщення галузі; <i>показує на карті:</i> основні райони та найбільші центри металургії; <i>аналізує:</i> статистичні дані щодо обсягів виробництва металургійної продукції; <i>характеризує:</i> наслідки впливу металургійної промисловості на довкілля.</p>
<p>Тема 7. Машинобудування і металообробка. Роль машинобудування у господарстві держави. Обсяги виробництва продукції машинобудування за роки незалежності. Структура галузі. Міжгалузеві та внутрішньогалузеві зв'язки. Фактори розміщення: наукоємні, трудомісткі і металомісткі галузі. Географія важкого, сільськогосподарського, транспортного, електротехнічного машинобудування, приладобудування,</p>	<p><i>називає:</i> галузевий склад машинобудування; <i>пояснює:</i> роль галузі в господарстві держави; фактори розміщення; <i>характеризує:</i> галузі машинобудування; <i>показує на карті:</i> великі центри машинобудування; <i>складає і аналізує:</i> схему внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків; <i>оцінює:</i> проблеми і перспективу розвитку машинобудування.</p>

<p>верстатобудування, виробництва устаткування для різних галузей народного господарства. Найбільші центри. Формування нових центрів, технополісів. Проблеми і перспективи розвитку та розміщення підприємств галузі в нових економічних умовах.</p>	
<p>Тема 8. Хімічна промисловість. Поняття про хімічну промисловість, її галузева структура. Природно-сировинна база хімічної промисловості і використання відходів. Географія окремих галузей хімічної промисловості. Проблеми розвитку і розміщення галузі.</p>	<p><i>називас:</i> основні галузі хімічної промисловості; <i>характеризує:</i> сировинну базу в галузі; <i>пояснює:</i> фактори розміщення галузей хімічної промисловості; <i>показує:</i> на карті основні райони та центри хімічної промисловості з іншими галузями; <i>наводить:</i> конкретні приклади негативного впливу хімічної промисловості на довкілля, користуючись статистичними даними.</p>
<p>Тема 9. Лісова і деревообробна промисловість. Структура та значення галузі, особливості її розміщення. Основні райони заготівлі лісу. Проблеми відтворення і раціонального використання лісових ресурсів. Лісопильне виробництво. Деревообробна промисловість. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво. Проблеми й перспективи розвитку галузі.</p>	<p><i>називас:</i> галузі лісової промисловості; <i>пояснює:</i> фактори розміщення підприємств галузі; <i>показує на карті :</i> основні райони лісозаготівлі, центри деревообробної та деревопереробної галузей; <i>обґрунтовує:</i> необхідність раціонального використання лісових ресурсів.</p>
<p>Тема 10. Промисловість будівельних матеріалів. Галузева структура. Фактори розвитку і розміщення. Сировинна база. Географія галузей цементної промисловості, підприємств із виробництва залізобетонних конструкцій та виробів, стінових матеріалів, легких заповнювачів, скла, облицювальних матеріалів, будівельної кераміки. Промисловість нерудних матеріалів. Проблеми й перспективи розвитку галузі.</p>	<p><i>називас:</i> галузі, що входять до промисловості будівельних матеріалів; <i>пояснює:</i> фактори розміщення підприємств галузі, значення галузі для задоволення життєвих потреб людей; <i>характеризує:</i> сировинну базу; <i>показує на карті:</i> найбільші центри галузі; <i>аналізує:</i> сучасні тенденції розвитку, технологічні та економічні перспективи галузі.</p>

<p>Тема 11. Легка промисловість. Художні промисли. Галузева структура. Фактори розміщення. Географія текстильної промисловості (бавовняної, вовняної, лляної і шовкової), швейної та трикотажної промисловості. Шкіряно-взуттєва промисловість. Проблеми і перспективи розвитку галузі. Народні традиції художніх промислів, їх зародження і розвиток. Основні центри художньої промислів. Виробництва, що виникли на базі художніх промислів.</p>	<p><i>називає:</i> галузі легкої промисловості; <i>пояснює:</i> фактори розміщення підприємств галузі; <i>показує на карті:</i> найбільші центри легкої промисловості, осередки художніх промислів; <i>оцінює:</i> значення легкої промисловості та художніх промислів для задоволення матеріальних і духовних потреб населення.</p>
<p>Тема 12. Харчова промисловість. Галузевий склад харчової промисловості. Фактори розміщення галузей, їх географія. Проблеми і перспективи розвитку харчової промисловості.</p>	<p><i>називає:</i> галузі харчової промисловості; <i>пояснює:</i> фактори розміщення підприємств галузі; <i>характеризує:</i> роль галузі у формуванні експортного потенціалу країни та задоволенні життєвих потреб населення; <i>показує на карті:</i> найбільші центри та підприємства харчової промисловості.</p>
<p>Тема 13. Сільське господарство. Галузева структура сільського господарства в економіці держави та в формуванні її експорту. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями. Природно-географічні фактори розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, їх структура. Меліорація земель. Галузева структура і виробничі особливості рослинництва. Географія зернового господарства, технічних культур, картоплярства, овочівництва та плідівництва. Тваринництво, його структура та географія. Розвиток кормової бази тваринництва. Рибне господарство. Зональна спеціалізація сільського господарства. Гірські регіони. Приміські сільськогосподарські райони. Аграрні реформи в Україні, їх соціальне й економічне значення.</p>	<p><i>визначає:</i> структуру сільського господарства та особливості сільськогосподарського виробництва; <i>характеризує:</i> рослинництво і тваринництво; <i>показує на карті:</i> зони сільськогосподарської спеціалізації; <i>складає:</i> схему міжгалузевих зв'язків у сільському господарстві; <i>наводить конкретні приклади:</i> змін, що відбуваються в сільському господарстві; <i>аналізує:</i> статистичні дані щодо сільськогосподарського виробництва; <i>оцінює:</i> проблеми, що відбуваються в сільському господарстві.</p>

<p>Тема 14. Транспорт. Роль транспорту в розвитку господарства країни та в міжнародних перевезеннях. Види транспорту. Залізничний транспорт, його роль у перевезенні вантажів. Залізнична мережа України. Географія залізничних вантажо- та пасажиропотоків. Залізничні вузли. Водний транспорт. Історія українського морського флоту. Морські порти і географія перевезень. Каботаж. Роль морського транспорту в міжнародних зв'язках. Географія річкового транспорту. Річкові порти. Міждержавні перевезення по Дунаю та інших річках. Автомобільний транспорт, його недоліки та переваги. Найважливіші автомагістралі. Повітряний транспорт, його значення в міждержавних перевезеннях. Спеціалізація повітряних перевезень. Трубопровідний транспорт. Географія нафто- і газопроводів. Транзитні транспортування нафти і газу. Рівень забезпеченості різних районів країни транспортними магістралями. Міжнародні транспортні коридори. Транзитні перевезення. Проблеми і перспективи розвитку транспорту.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки понять "транспортний вузол", "вантажообіг", "пасажирообіг"; <i>називає:</i> види транспорту; <i>характеризує:</i> техніко-економічні особливості різних видів транспорту; <i>показує на карті:</i> основні транспортні вузли і найбільші магістралі; <i>висловлює судження:</i> про проблеми і перспективи розвитку окремих видів транспорту; <i>оцінює:</i> роль української транспортної системи у здійсненні міжнародних перевезень.</p>
<p>Тема 15. Соціальна сфера. Галузі соціальної сфери (сфера послуг, виробництво товарів народного споживання, доходи і рівень життя населення, споживчий ринок), їх значення та розвиток в Україні. Проблеми і перспективи розвитку соціальної сфери, її вплив на розвиток економіки країни.</p>	<p><i>називає:</i> складові соціальної сфери; <i>характеризує:</i> рівень розвитку окремих галузей та їх проблеми; <i>порівнює:</i> рівень розвитку соціальної сфери в Україні та в інших країнах; <i>оцінює:</i> вплив соціальної сфери на ефективність національної економіки та задоволення духовних і соціальних потреб населення.</p>
<p>Тема 16. Україна і світове господарство. Зовнішні економічні зв'язки України.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки понять "світове господарство", "міжнародний поділ праці", "глобалізація";</p>

<p>Поняття про світове господарство та міжнародний поділ праці. Міжнародний поділ праці та світова торгівля. Форми міжнародного співробітництва. Обсяги і структура зовнішньоекономічних зв'язків. Географія зовнішньої торгівлі України. Значення зовнішніх економічних зв'язків у господарстві країни. Міжнародні організації. Інтеграція України у світову економіку. Вплив процесів глобалізації на господарство України.</p>	<p><i>називає:</i> основні форми міжнародного співробітництва і міжнародних зв'язків; міжнародні та регіональні організації, до яких входить Україна; <i>аналізує:</i> статистичні дані щодо обсягів зовнішньої торгівлі країни; <i>характеризує:</i> зовнішньоекономічні зв'язки України, проблеми і перспективи їхнього розвитку.</p>
<p>ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПОДІЛ УКРАЇНИ</p>	
<p>Тема 1. Економіко-географічний поділ України. Територіальне розмаїття природи, економіки і населення – передумова територіального поділу України. Поняття про економічний район та його основні ознаки. Мережа економічних районів в Україні, критерії їх виділення та спеціалізація. План вивчення економіко-географічного району: склад території, економіко-географічне положення, природні умови і ресурси, особливості господарського комплексу та найбільші міста. Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Подільський, Північно-Західний, Карпатський, Причорноморський економічні райони, їх коротка характеристика.</p>	<p><i>визначає:</i> суттєві ознаки поняття "економічний район"; <i>називає:</i> економічні райони; <i>застосовує:</i> типовий план при складанні характеристики економічних районів; <i>порівнює:</i> економічні райони за їх спеціалізацією; <i>аналізує:</i> проблеми і перспективи розвитку свого економічного району; <i>висловлює судження:</i> про причини і наслідки господарських відмінностей різних територій України.</p>
<p>ГЕОГРАФІЯ СВОЄЇ ОБЛАСТІ</p>	
<p>Тема 1. Географічна характеристика своєї області. Особливості географічного положення та його вплив на господарську спеціалізацію. Природні умови і ресурси області, їх оцінка. Географічні назви своєї області чи автономної республіки в минулому і</p>	<p><i>порівнює:</i> географічне положення своєї області з іншими; <i>пояснює:</i> походження назв географічних об'єктів своєї місцевості; <i>характеризує:</i> природні умови, ресурси, населення, господарство своєї області; <i>проектуює:</i> перспективний розвиток області;</p>

<p>нині. Особливості топоніміки своєї місцевості. Історія заселення території. Населення і трудові ресурси. Демографічна ситуація. Найбільші міста. Адміністративні райони. Загальна характеристика господарства. Промисловість . Сільське господарство. Транспорт. Особливості культури і побуту місцевого населення. Проблеми і перспективи розвитку.</p>	<p><i>наносить на карту:</i> основні господарські та культурні об'єкти області; <i>висловлює судження:</i> про шляхи розв'язання існуючих господарських і соціальних проблем.</p>
---	---

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з географії : 9кл. / Р. В. Гладковський, А. І. Довгань, Л. Б. Паламарчук, В. В. Совенко. – К.: Центр навч.-метод. л-ри, 2012. – 192с.: іл.
2. Географія. Економічна та соціальна географія України. 9 кл. : Посібник / І. В. Садкіна, О. В. Гончаренко. – Харків: Оберіг.
3. Географія України. 9 кл. Довідник : Початковий курс географії / Г. Д. Довгань, І. В. Душина, А. А. Летягін.
4. Данилова О.А. Географія. Весь курс шкільної програми в схемах і таблицях.